

τητα, γιά νά δλοκληρωθεῖ ἡ τραγική πράξη. "Όσο μάλιστα ὁ ἐξωτερικός ἢ ἐσωτε-
ρικός καταναγκασμός ἀποβαίνει καταθλιπτικότερος, τόσο συνταρακτικότερη διαγράφε-
ται ἡ ἀναμέτρηση καί ἡ ἠθική νίκη προοιωνίζεται λαμπρότερη.

Οἱ ὑπερασπιστές τοῦ Μεσολογγίου μέ τήν ἀπόλυτα ἐνσυνείδητη καί αὐτοπροαι-
ρετη θυσία τους διετράνωσαν τήν πίστη τοῦ ἀνθρώπου στήν ἠθική βούληση καί αὐτο-
νομία, καί καθάγιασαν τήν ιδέα τῆς ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας. «Τέτοια ἦταν ἡ θέσις,
εἰς τήν ὅποιαν ἔσταινε ὁ Σολωμός τοὺς πολιορκημένους, πόλημα εἰς τὸ ὅποιον ἔπρεπε
νά φανῇ ἀκέραιος ὁ ἀνθρωπος» τὸ ὕψος τῆς ψυχῆς, καί ἐν ταύτῃ τὰ φυσικά αἰσθήμα-
τα εἰς ὅλην τους τήν σφοδρότητα. Αὐτὸ τὸ σέβας πρὸς ὅλα τὰ ἰδιώματα τοῦ θεοῦ
πλάσματος ἀνάγκαζε τὸν ποιητὴ νά μὴ θυσιάζῃ κανένα ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ νά τὰ θέσῃ
ὅλα εἰς μίαν ἁρμονικὴν ἰσοζυγία· νά παραστήσῃ πλαστικῶς τὰ παντοειδῆ ἀνθρώπινα
ὀρμήματα, αἰσθήματα, φρονήματα καί πάθη· τὸν ἔρωτα, τήν μητρικὴ ἀγάπη, τὸν ἐν-
θουσιασμό τῆς δόξας, τήν φιλοξενία, τὸν ἔρωτα πρὸς τὰ κάλλη τῆς φύσεως, τήν ὥρα
ὁποῦ θανάτου σκιά τὰ σκεπάζει τῶν ἀγωνιζομένων· καί σύγχρονα νά δεῖξῃ τήν ὑπε-
ροχὴ τοῦ πνεύματος ὀμπροστὰ εἰς ὅλα τὰ ἐξωτερικά ἐνάντια. Αὐτὴ ἡ αὐτονομία ἔπρε-
πε νά φανῇ ὅμοια, ἀλλὰ μὲ διαφορετικὴ μορφή εἰς τὸν ἀνδρικό καί εἰς τὸ γυναι-
κεῖον χαρακτῆρα». (Ι. Πολυλά, Προλεγόμενα, XIV). Τὰ σοφὰ τοῦτα λόγια τοῦ Κερ-
κυραίου κριτικοῦ ἔχουν πολλὰ νά διδάξουν μέσα π' ἄλλα τήν ἀνερμάτιστη πόληση
τοῦ καιροῦ μας, πού ἔχει ὑψώσει σὲ τέχνη τίς ἀνυπὸτακτες μόνο καί ἀναρθρες κραυ-
γές τοῦ ὑποσυνειδήτου.

Ἄν ἡ τραγωδία εἶναι ἁρμονικὴ σύνθεσις ἐπικῆς καί λυρικῆς ποίη-
σης, τὸ γνήσιο τότε ἐπικολυρικὸ τραγούδι, δὲν πρέπει νά εἶναι, στήν κύρια τουλάχισ-
στον οὐσία του, μιὰ τραγωδία· Τὸ ποίημα τοῦ «Χρέους» τοῦ Ἑθνικοῦ μας ποιητῆ
ἀποτελεῖ τήν πιὸ λαμπρὴ ἀπάντησι. Οἱ πολιορκημένοι τοῦ Μεσολογγίου, ἀνεπανά-
ληπτοι ἥρωες μιᾶς αἰθνάτης τραγικῆς πράξης, ἀναδειχτήκαν ἐλεύθεροι περισσότερο
ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ στὴ ζωὴ τους καί ἀπὸ κάθε ἄλλο θνητό. Ἡ στιγμή τῆς θυσίας
τους, ὀλότελα τραγικὴ, μνημειώνεται μὲ ἀπαράμιλλο τρόπο ἀπὸ τὸν Σολωμό καί
μετεωρίζεται μεγάλῳπρρη — θεσπέσιο ἀστὲρ — στὸν οὐρανὸ τῆς αἰωνιότητος.

Γεράσιμος Μαρκαντωνάτος

ΠΩΣ ΒΛΕΠΟΥΜΕ ΤΟ ΣΟΛΩΜΟ ΣΗΜΕΡΑ

ΚΩΣΤΑΣ ΛΟΓΑΡΑΣ

Ἄν θές δυὸ λόγια γιά τὸ Σολωμό ἄκου· στοὺς πιὸ πολλοὺς ὁ Σολωμός εἶναι
ἄγνωστος πέρα τοῦ ὅτι ἔγραψε τὸν Ἑθνικὸ ὕμνο (Ἐδῶ πρέπει νά ἐννοηθοῦν μόνο οἱ
δυὸ πρῶτες στροφές). Πέρα ἀπ' αὐτὸ ὅμως πιστεύω πῶς ἡ ποίησις τοῦ Σολωμοῦ, ὅσο
περνιέται ἡ ἐποχὴ τῆς —χρονικά— ἔρχετ' ἐκείνη στήν κάθε δική μας —θεματικά—
καί τοῦτο γιατί ὁ ποιητὴς μίλησε ὄχι σὲ στενὰ τοπικά ἢ χρονικά πλαίσια —μερικά—
ἀλλὰ κα θολικά κα εἶναι τοῦτο χαρακτηριστικὸ καί καθοριστικὸ τῆς κλασσικότη-
τας — σ' ἓνα ἁρμονικὸ πάντρεμα μὲ ὑψηλὴ αἰσθητική. Γιά παράδειγμα ἐδῶ θάθελα
ν' ἀναφέρω τὸν «Πόρφυρα», ἔργο τοῦ ἀπ' τὰ πιὸ ἀξιόλογα πού μιλάει κατ' εὐθείαν γιά
ἐπίκαιρα προβλήματα. Σήμερα ὁ Πόρφυρας παίρνει τὴ μορφή τῆς ἀλλοτρίωσης ἢ τῆς
καταπίεσις τῶν φτωχότερων ἀπὸ τὸ κεφάλαιο, τέλος τοῦ ἴδιου τοῦ ἡμεριαλισμοῦ.

Ὑλικὸ γιά κάθε ἐποχὴ, ἡ ποίησις τοῦ Σολωμοῦ μιλάει ἀντὶ γιά τὸ λαό, μὲ
τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ σὲ κάθε διαδήλωση σὲ κάθε ἐκδήλωση τοῦ ἔθνους, ἰδιαί-
τερα σὲ ἐποχές πού τὸ ἔθνος δρέθηκε κάτω ἀπ' τὴν ἱξένη ἢ τὴν ντόπια μπότα.